

Czy prawo pacjenta do intymności podczas udzielania świadczeń stomatologicznych jest przestrzegane przez lekarzy dentystów? Prawne aspekty związane z prawem pacjenta do intymności podczas udzielania świadczeń stomatologicznych w Polsce

***Konrad Wroński¹, Roman Bocian¹, Adam Depta²**

¹Oddział Chirurgii Ogólnej i Naczyniowej
Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. dra M. Pirogowa w Łodzi
Ordynator Oddziału Chirurgii Ogólnej i Naczyniowej: dr n. med. Jerzy Okraszewski

²Zakład Finansowania Ochrony Zdrowia
Katedra Polityki Ochrony Zdrowia Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Kierownik Katedry: prof. dr hab. Romuald Holly
Kierownik Zakładu: prof. dr hab. Jadwiga Suchecka

IS THE PATIENT'S RIGHT TO PRIVACY RESPECTED IN DENTAL SERVICES? LEGAL ASPECTS
CONNECTED WITH THE PATIENT'S RIGHT TO PRIVACY IN DENTAL TREATMENT IN POLAND

Summary

Introduction: One of the fundamental rights of the patient is the right to privacy while undergoing treatment performed by the dental staff. The privacy is an extremely sensitive, confidential and individual aspect of life for each patient.

Objectives: The objective of this research was to evaluate to what extent a patient's right to privacy is respected during his/her dental treatment.

Material and methods: A group of 265 patients treated in Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. dr Mikołaja Pirogowa in Łódź was interviewed by means of the author's own survey in which tools were used to assess the appropriate exercising of the patient's right to privacy in dental treatment. The necessary statistics were conducted by means of STATISTICA 7.1 and EXCEL 2008 programmes.

Results: The analysis of the results shows that 238 (89.81%) of the patients regarded that a patient's right to privacy while undergoing dental procedures was respected. 27 (10.19%) of the respondents were of a different opinion.

Conclusions: A right to privacy during dental procedures is one of the fundamental patient's and human rights. Dental staff must fully respect this patient right in dentist surgeries. People who deny the right to privacy during treatment in both private and public health institutions will be prosecuted in accordance with the civil code.

Key words: patients' rights, human rights, privacy, dental treatment

WPROWADZENIE

Jednym z podstawowych praw pacjenta jest prawo do intymności podczas leczenia zarówno w gabinecie stomatologicznym/dentystycznym, jak i w szpitalu (1-8). Intymność jest dla każdej osoby bardzo wrażliwą, poufną i osobistą sferą życia, dlatego lekarze dentyści, jak i inny personel medyczny zarówno z publicznych, jak i niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej są zobowiązani do przestrzegania tego prawa (9-13).

CEL PRACY

Celem pracy była ocena przestrzegania prawa pacjenta do intymności podczas udzielania świadczeń medycznych w gabinetach stomatologicznych przez lekarzy dentystów.

MATERIAŁ I METODY

Sondaż poświęcony przestrzeganiu prawa pacjenta do intymności podczas udzielania świadczeń medycznych w gabinetach stomatologicznych przez lekarzy dentystów został przeprowadzony w 2009 roku wśród pacjentów Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala im. dra Mikołaja Pirogowa w Łodzi.

W celu przeprowadzenia sondażu przygotowano ankietę. Wypełnienie ankiety było przez pacjenta dobrowolne i anonimowe. Kwestionariusz ankiety zawierał 7 pytań zamkniętych. Przed rozdaniem każdej ankiety pytano każdego pacjenta, czy w ciągu ostatnich pięciu lat miał leczone zęby w gabinecie stomatologicznym/dentystycznym i czy wyraża zgodę na udział w badaniu. Po otrzymaniu pozytywnej odpowiedzi wręczano ankietę do wypełnienia.

Grupę badaną stanowiło 265 pacjentów przebywających w oddziałach i poradniach Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala im. dra Mikołaja Pirogowa w Łodzi, którzy wyrazili zgodę i poprawnie wypełnili ankietę.

Niezbędne obliczenia przeprowadzone zostały za pomocą pakietów: STATISTICA 7.1 i EXCEL 2008.

WYNIKI

W badaniu uczestniczyło 265 respondentów, z czego 221 kobiet – co stanowiło 83,4% ogółu badanych i 44 mężczyzn (16,6%). Dominujący wiek wśród badanych mieścił się w przedziale od 45 do 65 roku życia – tym wiekiem legitymowało się 174 ankietowanych pacjentów (65,7%). W grupie ankietowanych pacjentów wykształceniem średnim legitymowało się 139 respondentów, co stanowiło 52,4% ogółu badanych. 241 pacjentów (90,9%), którzy wzięli udział w ankiecie pochodziło z miasta zamieszkanego przez więcej niż 500 000 mieszkańców (tab. 1). W badaniu ankietowym przeważali pacjenci korzystający z gabinetu stomatologicznego/dentystycznego rzadziej niż raz w roku (87,9% ogółu pacjentów) (tab. 2).

W badaniu 238 respondentów (89,81%) uznało, że prawo do intymności podczas udzielania świadczeń stomatologicznych przez lekarzy dentystów było względem nich przestrzegane (wykres 1). Wśród 265 ankietowanych, 27 (10,19%) odpowiedziało, że prawo pacjenta

Tabela 1. Charakterystyka badanej grupy pacjentów.

	Grupa badana	Liczba badanych	(%)
wiek	do 25. roku życia	1	0,4
	od 25. do 44. roku życia	25	9,4
	od 44. do 65. roku życia	174	65,7
	powyżej 65. roku życia	65	24,5
	RAZEM:	265	100,0
płeć	kobiety	221	83,4
	mężczyźni	44	16,6
	RAZEM:	265	100,0
miejsce zamieszkania	miasto powyżej 500 000 mieszkańców	241	90,9
	miasto od 25 000 do 500 000 mieszkańców	20	7,5
	miejsowość poniżej 25 000 mieszkańców	2	0,8
	wieś	2	0,8
	RAZEM:	265	100,0
wykształcenie	podstawowe	5	1,9
	zawodowe	22	8,3
	średnie	139	52,4
	wyższe	99	37,4
	RAZEM:	265	100,0

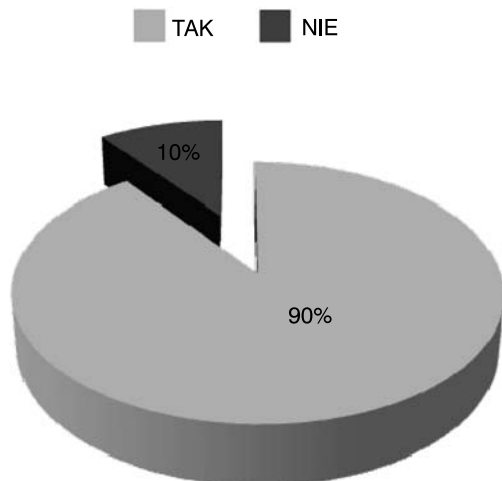
Tabela 2. Częstość korzystania z usług gabinetu stomatologicznego/dentystycznego przez osoby biorące udział w ankiecie.

Częstość korzystania z usług gabinetu stomatologicznego /dentystycznego:	Liczba badanych	(%)
raz w miesiącu	0	0,0
raz na kwartał	5	1,9
co pół roku	27	10,2
rzadziej niż raz na rok	233	87,9
RAZEM:	265	100,0

do intymności podczas udzielania świadczeń medycznych nie było względem nich przestrzegane.

W przeprowadzonej analizie statystycznej przy pomocy programu STATISTICA 7.1 nie stwierdzono zależności istotnych statystycznie pomiędzy płcią, wiekiem, wykształceniem, miejscem zamieszkania a opinią pacjentów na temat przestrzegania przez lekarzy denty-

Czy podczas leczenia stomatologicznego było względem Pana(i) przestrzegane prawo do intymności?

Wykres 1. Opinie pacjentów na temat przestrzegania prawa pacjenta do intymności przez lekarzy dentystów podczas udzielania świadczeń stomatologicznych.

stów prawa pacjenta do intymności podczas wykonywania zabiegów stomatologicznych ($p > 0,05$).

W przeprowadzonej ankiecie 18 respondentów (6,79%) uznało, że podczas zabiegu stomatologicznego w gabinecie dentystycznym znajdowały się osoby, których obecność nie była niezbędna do wykonania u nich procedury medycznej (wykres 2). Wśród 265 ankietowanych, 247 pacjentów (93,21%) było innego zdania.

W przeprowadzonej analizie statystycznej przy pomocy programu STATISTICA 7.1 nie stwierdzono również zależności istotnych statystycznie pomiędzy płcią, wiekiem, wykształceniem, miejscem zamieszkania a opinią pacjentów na temat obecności podczas wykonywania zabiegu stomatologicznego osób, których obecność nie była niezbędna podczas wykonywania procedury stomatologicznej ($p > 0,05$).

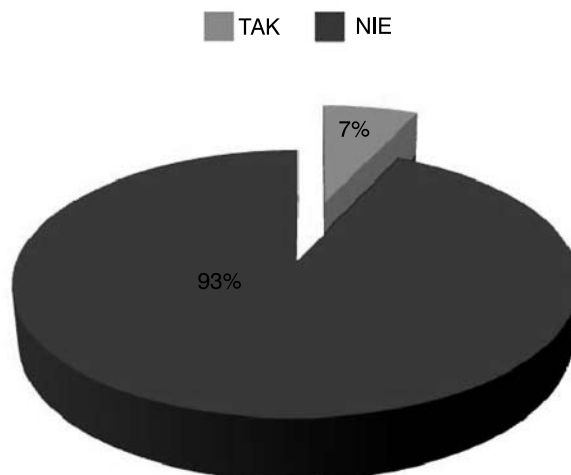
OMÓWIENIE

Wyniki przeprowadzonej ankiety wśród pacjentów Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala im. dra Miłkołaja Pirogowa w Łodzi wskazują, że wciąż istnieje problem związany z przestrzeganiem przez personel gabinetów stomatologicznych prawa pacjenta do intymności podczas udzielania świadczeń medycznych. Aż 10,19% ankietowanych wskazywało na brak intymności podczas udzielania świadczeń stomatologicznych w gabinecie stomatologicznym (wykres 1).

Prawne aspekty związane z przestrzeganiem prawa pacjenta do intymności

Jednym z podstawowych praw człowieka i pacjenta jest prawo do intymności podczas udzielania świadczeń

Czy podczas wykonywania u Pana(i) zabiegu stomatologicznego, w gabinecie dentystycznym znajdowały się osoby, których obecność nie była niezbędna do wykonywania procedury medycznej?

Wykres 2. Opinie pacjentów na temat obecności osób trzecich w gabinecie dentystycznym podczas udzielania świadczeń stomatologicznych.

medycznych zarówno w publicznych, jak i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej. Prawo to musi być bezwzględnie przestrzegane zarówno przez lekarzy dentystów, jak i inny personel medyczny.

Godność człowieka – a tym także intymność – jest chroniona przez najważniejszy akt prawny w Rzeczypospolitej Polskiej. W artykule 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zapisano, iż: „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych.”

W artykule 31 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej czytamy: „1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.

2. Każdy jest obowiązany szanować wolność i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.

3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszyć istoty wolności i praw.”

Akty prawne chroniące intymność pacjenta w gabinecie stomatologicznym zostały zapisane w ustawach bezpośrednio związanych z funkcjonowaniem służby zdrowia. W artykule 19 ustęp 4 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej zapisano, iż: „Pacjent ma prawo do: intymności i poszanowania godności w czasie udzielania świadczeń zdrowotnych.” Podobne zapisy mówiące o

konieczności przestrzegania prawa pacjenta do intymności znajdują się w:

artykule 12 ustęp 1 Kodeksu Etyki Lekarskiej: „1. *Lekarz powinien życzliwie i kulturalnie traktować pacjentów, szanując ich godność osobistą, prawo do intymności i prywatności.*”

i w artykule 36 ustęp 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry: „1. *Lekarz podczas udzielania świadczeń zdrowotnych ma obowiązek poszanowania intymności i godności osobistej pacjenta.*”

Na lekarzu dentyście spoczywa obowiązek dbania o to, by podczas udzielania świadczeń medycznych w gabinecie stomatologicznym znajdowała się tylko niezbędna część personelu medycznego potrzebna do wykonania danej procedury medycznej. Zapisy dotyczące tej kwestii znajdują się w artykule 36 ustęp 2 i 3 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry: „2. *Przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych może uczestniczyć tylko niezbędny, ze względu na rodzaj świadczenia, personel medyczny. Uczestnictwo innych osób wymaga zgody pacjenta i lekarza.*

3. *Lekarz ma obowiązek dbać, aby inny personel medyczny przestrzegał w postępowaniu z pacjentem zasady określonej w ust. 1.*”

W placówkach należących do uniwersytetów medycznych badanie i leczenie chorego jest możliwe w obecności studentów lub innych osób kształcących się w zawodach medycznych tylko wtedy, gdy wyrazi na to zgodę pacjent. Należy pamiętać, iż za każdym razem chory musi wyrazić zgodę na badanie i ewentualne leczenie. Akty prawne dotyczące tej kwestii zostały zapisane w artykule 36 ustęp 4 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry: „4. *Przepis ust. 2 nie dotyczy klinik i szpitali akademii medycznych, medycznych jednostek badawczo-rozwojowych i innych jednostek uprawnionych do kształcenia studentów nauk medycznych, lekarzy oraz innego personelu medycznego w zakresie niezbędnym do celów dydaktycznych. W przypadku demonstracji o charakterze wyłącznie dydaktycznym konieczne jest uzyskanie zgody pacjenta.*” Warto wspomnieć, iż wyrażenie zgody pacjenta zarówno na obecność podczas jego badania i leczenia studentów, lekarzy czy innego personelu medycznego jest związane z szeroko rozumianą autonomią chorego.

Konsekwencje prawne związane z naruszeniem prawa chorego do intymności

Intymność każdego człowieka jest jego dobrem osobistym, dlatego każda osoba, która narusza prawo pacjenta do intymności, musi liczyć się z sankcjami zapisanymi w kodeksie cywilnym, a także w innych aktach prawnych. Mówi o tym artykuł 23 kodeksu cywilnego: „*Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.*”

Dobra osobiste, w tym także intymność pacjenta, są pod ochroną prawa cywilnego, a osobom naruszającym te prawa grożą sankcje prawne zapisane w artykule 24 kodeksu cywilnego: „§ 1. *Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.*”

Należy także pamiętać, iż w artykule 19a ustęp 1 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej znajduje się zapis mówiący: „1. *W razie zawinionego naruszenia praw pacjenta, o których mowa w art. 18 ust. 2 i ust. 3 pkt 1 oraz w art. 19 ust. 1 pkt 1-4 i ust. 3, sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę na podstawie artykułu 448 kodeksu cywilnego.*” Artykuł 448 Kodeksu cywilnego mówi, iż: „*W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis 445 §3 stosuje się.*” Do artykułu 448 kodeksu cywilnego odnosi się bezpośrednio artykuł 445 kodeksu cywilnego § 3: „§ 3. *Roszczenie o zadośćuczynienie przechodzi na spadkobierców tylko wtedy, gdy zostało uznane na piśmie albo gdy powództwo zostało wytoczone za życia poszkodowanego.*” i artykuł 449 kodeksu cywilnego mówiący, iż: „*Roszczenia przewidziane w artykułach 444-448 nie mogą być zbyte, chyba że są już wymagalne i że zostały uznane na piśmie albo przyznane prawomocnym orzeczeniem.*”

Zarówno w publicznych, jak i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej prawo pacjenta do intymności chronione jest przez akty prawne zapisane w ustawie o zakładach opieki zdrowotnej, jak i w kodeksie cywilnym.

PODSUMOWANIE

Intymność jest bardzo wrażliwą, poufną i osobistą sferą życia każdej osoby. Personel medyczny wykonujący nawet najmniejsze zabiegi stomatologiczne powinien przykładać szczególną wagę do poszanowania i przestrzegania tego prawa. W XXI wieku niedopuszczalne jest badanie i leczenie chorego w obecności innych pacjentów lub personelu medycznego, który nie jest niezbędny do wykonania danej procedury stomatologicznej. □

Piśmiennictwo

1. Wroński K: Prawa pacjenta. Nowotwory 2007; 3: 326-332. 2. Erde E, Pomerantz SC, Saccucci M et al.: Privacy and patient-clergy access: perspectives of patients admitted to hospital. J Med Ethics 2006;

- 32 (7): 398-402. **3.** Bäck E, Wikblad K: Privacy in hospital. J Adv Nurs 1998; 27 (5): 940-5. **4.** Ostrowska A: Prawa pacjenta. Antidotum 1996; 6-8: 86-90. **5.** Parrott R, Burgoon JK, Burgoon M, LePoire BA: Privacy between physicians and patients: more than a matter of confidentiality. Soc Sci Med 1989; 29 (12): 1381-5. **6.** Malcolm HA: Does privacy matter? Former patients discuss their perceptions of privacy in shared hospital rooms. Nurs Ethics 2005; 12 (2): 156-66. **7.** Boratyńska M, Konieczniak P: Prawa pacjenta. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2001. **8.** Liang BA: Medical information, confidentiality, and privacy. Hematol Oncol Clin North Am 2002; 16 (6): 1433-47. **9.** Davis KB: Privacy rights in personal information: HIPAA and the privacy gap between fundamental privacy rights and medical information. John Marshall J Comput Inf Law 2001; 19 (4): 535-55. **10.** Hussong SJ: Medical records and your privacy: developing federal legislation to protect patient privacy rights. Am J Law Med 2000; 26 (4): 453-74. **11.** Burrington-Brown J: Does the privacy rule hinder patient care? J AHIMA 2004; 75 (9): 72-3. **12.** O'Neil MK: Confidentiality, privacy, and the facilitating role of psychoanalytic organizations. Int J Psychoanal 2007; 88 (Pt 3): 691-711. **13.** Karro J, Dent AW, Farish S: Patient perceptions of privacy infringements in an emergency department. Emerg Med Australas 2005; 17 (2): 117-23.

nadesłano: 12.01.2011

zaakceptowano do druku: 03.02.2011

Adres do korespondencji:

**Konrad Wroński*

Oddział Chirurgii Ogólnej i Naczyniowej

Wojewódzki Specjalistyczny Szpital

im. dra M. Pirogowa w Łodzi

ul. Wólczańska 195, 90-531 Łódź

tel.: (42) 636 76 11

e-mail: konradwronski@poczta.wp.pl